

ЛЕКЦІЙНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ НА ЧАС КАРАНТИНА

Кафедра трудового права

Навчальна дисципліна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ БЕЗПЕКИ СПІВРОБІТНИКІВ СБУ

для курсантів

Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ – 1 курс / 2 семестр

ЛЕКЦІЯ № 2

Тема №1. Правове забезпечення професійної безпеки працівників спеціальних правоохоронних органів

Тема лекції: ПРОФЕСІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ СПЕЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Навчальні питання:

1. Поняття про професійну безпеку працівників спеціальних правоохоронних органів.
2. Місце та роль професійної безпеки в системі охорони праці.

Література:

[1]: стор. 18-20; [2]: стор. 119-132; [3]: стор. 62-136; [5].

1. ПОНЯТТЯ ПРО ПРОФЕСІЙНУ БЕЗПЕКУ ПРАЦІВНИКІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

ПРОФЕСІЙНА БЕЗПЕКА - це система правових, організаційних і тактичних заходів, правил безпечних дій в певних небезпечних ситуаціях та правил застосування спеціальних технічних засобів захисту, які дозволяють:

- а) зберегти здоров'я та життя працівника під час виконання службових обов'язків в небезпечних ситуаціях професійної діяльності;*
- б) забезпечити належний рівень ефективності його професійних дій при виконанні завдань в небезпечних ситуаціях.*

Це поняття визначає 2 мети професійної безпеки:

Перша мета - забезпечення безпеки співробітника при виконання професійних обов'язків в небезпечних ситуаціях;

Друга мета - створення умов для успішного виконання професійних завдань в небезпечних ситуаціях правоохоронної діяльності.

Основними складовим професійної безпеки є:

а) особиста безпека ПСС,

б) професійна захищеність працівника ПСС.

Особиста безпека забезпечується:

по-перше - особистими знаннями та навичками безпечних дій працівника в небезпечних ситуаціях службової діяльності;

по-друге - формуванням професійно-психологічної готовності до правильних та активних дій в небезпечних ситуаціях.

Професійна захищеність працівника спец.служб (ПСС) забезпечується відповідними державними заходами захисту та спеціальною системою охорони праці ПСС. Вона складається з наступних державних заходів захисту ПСС:

- відповідність правової та нормативної бази об'єктивним умовам та завданням правоохоронної діяльності;

- комплекс заходів державного захисту працівників ПОО, який складається з правових, економічних, матеріально-технічних, спеціальних та інших заходів, що виконуються державними органами та керівництвом ПОО для державного захисту працівника ПОО;

- високий рівень управлінської організації правоохоронної діяльності (*приклад поганої організації – розстріл 5-ти працівників ПОО в с. Княжичі у грудні 2016 р.*);

- належна організація заходів системи охорони праці правоохоронців (*сумна статистика травматизму правоохоронців?*);

- належний рівень навчання та особистої підготовки працівника з питань профбезпеки (*приклад поганої підготовки – розстріл 2-х патрульних м. Дніпро у вересні 2016р. !*);

- наявність сучасних матеріально-технічних засобів безпеки та захисту (*приклади: потужні авто, сучасні засоби захисту – бронежилети, екіпірування, одяг, шоломи, спецтехніка стеження ...*);

- гідний рівень соціального захисту та соціального забезпечення працівників ПРОО та членів його сім'ї (*= пільгове забезпечення житлом та оплати комунальних послуг, підвищена зарплата та пенсія, спеціальне відшкодування втрат здоров'я та життя правоохоронця, тощо*);
- професійним добром до лав правоохоронних органів працівників з високими професійними та моральними якостями (*приклад – 30.09.17р. загибель поліцейського, учасника АТО, внаслідок необережного поводження з гранатою, яку він незаконно привіз з АТО!*).

2. МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Проф.безпека є спеціальною складовою «охорони праці» в галузі правоохоронної діяльності. Охорона праці, взагалі, призначена для збереження здоров'я та життя працівників в процесі праці. Термін «охорона праці» визначає важливу науково-практичну сферу діяльності людини, яка є необхідною умовою розвитку сучасної техногенної цивілізації людства. Показники охорони праці входять до складу критерію якості життя людини в державі, тобто високий рівень життя людини обов'язково ґрунтується на високому рівні охорони праці, який забезпечує держава. Високий рівень охорони праці, зокрема проф.безпеки, характеризує високий рівень інтелектуального, наукового та гуманістичного ставлення до організації складних та небезпечних процесів праці.

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [4,ст.1].

Охорона праці (проф. безпека) враховує умови праці, які негативно впливають на життя та здоров'я людини, з метою створення заходів та засобів захисту від них для зменшення шкоди здоров'ю. Негативний вплив умов праці на людину визначається за допомогою понять «небезпечних та шкідливих факторів умов праці» - *дивись схему №1!*

Небезпечні фактори умов праці – це негативні чинники умов праці, які призводять до ушкоджень організму, до важких травм організму або його органів і навіть до раптової смерті, тобто призводять до «виробничого травматизму». (*дивись схему №1 – ліва колонка схеми*)

Термін «виробничий травматизм» визначає не тільки виробництво чи промисловість – це законодавчий термін, який визначає факт отримання травми під час професійної діяльності.

Приклад з правоохоронної діяльності: 1) ураження кулею пострілу зі зброї злочинця; 2) удар ножем співробітника при виконанні завдань, внаслідок чого він отримав важку травму.

Схема №1. Місце та значення професійної безпеки в системі охорони праці.

Шкідливі фактори – це такі чинники умов праці, які перевищують гігієнічні нормативи та здійснюють несприятливий вплив на організм Прохора та його нащадків, які призводять до погіршення здоров'я, зниження працездатності, до розвитку захворювань та навіть до смерті внаслідок захворювання. Тобто, вони призводять до «професійних захворювань» (дивись схему – ліва колонка схеми).

Приклад з правоохоронної діяльності: 1) несприятливі погодні умови під час тривалого завдання в польових умовах при невідповідному спорядженні; 2) радіаційне опромінення під час виконання службових завдань по контролю захисту радіоактивних речовин; 3) тривале психологічне напруження внаслідок загрози життю (?)..

Охорона праці в галузі спеціальної правоохоронної діяльності ґрунтується на законодавстві у сфері охорони праці, до якої входять спеціальні вимоги законодавчих актів з питань забезпечення професійної безпеки ПСС. Законодавство у сфері охорони праці дуже велике, воно складається з декількох тисяч НПА всіх видів на основі Закону «Про охорону праці», Кодексу законів про працю України та багаточисельних нормативно-правових актів відповідної галузі діяльності.

Воно визначає відповідні для професійної діяльності співробітників спец.служб норми виробничої санітарії, техніки безпеки, а також вимоги до організації заходів система охорони праці (*дивись схему!*)

Виробнича санітарія – система організаційних, гігієнічних і санітарно-технічних заходів та засобів захисту та запобігання впливу шкідливих факторів умов праці на працівника.

(приклад: достатня освітленість робочого місця, належне польове спорядження та форма, навіть - умови відпочинку на службі під час цілодобової служби....).

Техніка безпеки – це певний порядок виконання безпечних професійних дій та правил застосування засобів захисту, а також наявність таких сучасних технічних засобів захисту від небезпек професійної діяльності.

(приклад: службова зброя та навички безпечного поводження з нею, міцний та легкий бронежилет, прилад нічного бачення, сучасні засоби закритого зв'язку ....) .

З метою організації належних безпечних умов праці в усіх сферах діяльності, на всіх підприємства, установах, організаціях незалежно від форм власності та господарювання, у тому числі в спеціальних правоохоронних органах, зорганізується **ВІДПОВІДНА СИСТЕМА ОХОРОНИ ПРАЦІ**. Вона складається з комплексу заходів щодо організації, управління, контролю та матеріального забезпечення охорони праці відповідно до умов професійної діяльності.

Система охорони праці та професійної безпеки передбачає:

1) Створення «служби охорони праці» або призначення «посадових осіб з охорони праці», які організують, контролюють та удосконалюють

конкретні заходи охорони праці персоналу конкретного правоохоронного органу чи суб'єкта господарювання.

2) створення державних органів нагляду та контролю за виконання вимог законодавства з питань охорони праці (*це зовнішні органи, які не підпорядковуються керівництву установи, де контролюють охорону праці*).

3) Систему обов'язкове навчання ВСІХ працівників з відповідних питань охорони праці та правил безпеки. Вона передбачає:

- заборона допуску працівника до самостійної роботи, який не склав перевірку знань з відповідних питань проф.безпеки (наприклад: хто не склав правила безпеки поводження зі зброєю, той до стрільби не допускається; хто не склав правила електробезпеки, той не допускається до керівництва робіт в електроустановках, тощо);

- періодичну перевірку знань з правил безпеки та періодичне проведення інструктажів працівників з питань безпеки (наприклад: інструктаж перед кожними навчальними стрільбами).

4) Особиста відповідальність працівника за виконання правил та вимог охорони праці. Особиста відповідальність керівника за організацію системи охорони праці та підготовку підлеглих з питань безпеки.

5) своєчасне придбання нових та підтримання в справному стані технічних засобів захисту та удосконалення заходів охорони праці.

6) проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій в органах.

7) інші спеціальні заходи проф.безпеки в залежності від умов праці та характеру діяльності (наприклад: правила застосування спеціальних засобів захисту від бронежилету до світлових гранат).

Схема №1 роз'яснює, що відповідні до характеру діяльності та умов праці норми виробничої санітарії, норми техніки безпеки та заходи системи охорони праці складають систему професійної безпеки. Проф.безпека за допомогою своїх організаційних заходів безпеки, технічних засобів захисту та правил безпечних дій зменшують вплив небезпечних та шкідливих факторів умов праці на працівника, що захищає його життя та здоров'я, забезпечує працездатність працівника в небезпечних та шкідливих умовах праці. Внаслідок зменшення впливу небезпечних факторів зменшується рівень виробничого травматизму працівників, а внаслідок зменшення впливу шкідливих факторів зменшується рівень професійних захворювань працівників – *дивись схему №1!*

Таким чином, проф. безпека є спеціальною частиною загальної системи охорони праці, яка захищає життя та здорове співробітника, зменшуючи вплив небезпечних та шкідливих факторів умов праці.

Для створення ефективних засобів та заходів захисту від факторів необхідно правильно виявити та визначити характеристики впливу цих факторів на людину. *Дивись схему №1: дві ліві стрілки факторів, які не зменшилися, позначають непередбачувані або несподівані або невідомі впливи факторів, проти яких «не спрацював» захист проф.безпеки. Вони означають, що не існує абсолютної безпеки, немає абсолютного захисту! Але чим більше знань і навичок в безпеці, тим більше шансів на захист від таких факторів для збереження здоров'я та життя співробітників СБУ під час виконання професійних обов'язків !*